

مرکز مجاز امام صادق علیه السلام

اعتبار سنجی احادیث شیعه

آشنایی با کتب رجالی

جلسه ۳

استاد حسینی شیرازی

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

آشنایی تفصیلی با کتب رجالی

رجال شیخ طوسی

در این کتاب با 13 باب روبرو هستیم. بعد از مقدمه بدون هیچ توضیحی باب همزه را شروع میکنند. هیچگونه توضیح تفصیلی دیده نمی شود و به ترتیب اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله تا به اصحاب امام عسکری علیه السلام بیان میکنند.

نکته

اگر میزان توصیفات شیخ طوسی در مورد اصحاب الصادق علیه السلام شمرده شود، از تمام ابواب کمتر است. ایشان هشت نفر را توثیق می کند که از کتاب رجال ابن عقده وارد شده است.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

نکته

وقتی به باب «من لم یرو عن واحد من الائمة علیهم السلام» مراجعه میشود، خواهیم دید که غالباً شیخ به راویانی متعرض می شوند که به تاریخ خود نزدیک ترند و گاهی رابطه های روایی را می گویند و گاهی هم توثیق و تضعیف می کنند.

اطلاعات آماری رجال شیخ طوسی

مرحوم شیخ طوسی در کتاب رجال خود ۵۴۹۷ عنوان دارند، و از این عناوین ۵۲۲ راوی را ایشان توصیف نموده اند ولی این توصیفات، کاربردی، نیستند.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

توصیف کاربردی رجال شیخ

شیخ طوسی مجموعاً ۳۸۶ راوی را از جهت وثاقت، ضعف و مذهب اشاره کرده که قریب به ۷ درصد راویان توصیف شده اند.

نکته:

۱. این گونه نیست که توصیف راویان بین تمامی اصحاب ائمه علیهم السلام تقسیم شده باشد، بلکه توصیفات راویان بین اصحاب امام باقر علیه السلام تا امام عسکری علیه السلام تقسیم شده است و قبل از امام باقر علیه السلام تا رسول اکرم صلی الله علیه و آله هیچ توصیفی برای آنها ذکر نشده است.

۲. ممکن است در رجال برقی سؤال پیش بیاید که آیا شاهد توصیف کاربردی هستیم یا خیر؟ مرحوم برقی، تنها دو مرتبه از توصیف کاربردی استفاده کرده‌اند و دو نفر از اصحاب امام صادق علیه السلام را توثیق نموده‌اند.

وظیفه عمده کتب فهرستی

وظیفه عمده کتب فهرستی، اطلاع‌رسانی در سه محور است:

۱. معرفی راویان صاحب کتاب
۲. نسبت‌دادن یک یا چند کتاب به صورت مهمل و مجمل
۳. بیان طریق مؤلف

نمونه بیان طریق در الفهرست شیخ طوسی

باب الهمزة باب إبراهيم

إبراهيم بن محمد بن أبي يحيى، أبو إسحاق، مولى أسلم بن قصي، مدني،...

وذكر بعض ثقات العامة ان كتب الواقدي - سائرهما - انما هي كتب إبراهيم بن محمد بن أبي يحيى، نقلها الواقدي وادعاها، ولم نعرف منها شيئاً منسوباً إلى إبراهيم، وله كتاب مبوب في الحلال والحرام ...

در علم مجاز امام صادق عليه السلام

این قسمت را اصطلاحاً طریق می گویند: أخبرنا به أحمد بن محمد بن موسى، المعروف بابن الصلت الأهوازي، قال: أخبرنا أحمد بن محمد بن سعيد بن عقدة الحافظ، قال: حدثنا المنذر بن محمد القابوسي، قال: حدثنا الحسين محمد بن علي الأزدي، قال: حدثنا إبراهيم بن محمد بن أبي يحيى.

اطلاعات آماری فهرست

در کتاب فهرست شیخ طوسی با ۹۱۲ مدخل روبرو هستیم، که از این تعداد تنها ۱۶۸ مورد دارای توصیف کاربردی است.

اطلاعات آماری رجال نجاشی

در رجال نجاشی ۱۲۶۹ مدخل وارد شده که با ۸۱۸ توصیف روبرو هستیم و از جهت عددی بیشترین توصیف را داراست و می توان گفت که تقریباً ۶۵ درصد از روایان کتاب رجال نجاشی دارای توصیف

اطلاعات آماری رجال ابن غضائری

این کتاب دارای ۱۵۹ مدخل میباشد. خصوصیت رجال ابن غضائری این است که یا روایانی ذکر میشوند که خودش آنها را تضعیف می کند و یا اگر دیگران تضعیف کرده اند ایشان از آنها دفاع میکند.

نمونه‌ای از تضعیف کردن ابن غضائری

۲۷- جعفر بن محمد بن مالك بن عيسى بن سابور، مولى مالك ابن أسماء بن خارجة، الفزارى، أبو عبد الله. كذاب، متروك الحديث جملة، و في مذهبه ارتفاع، و يروي عن الضعفاء و المجاهيل، و كل عيوب الضعفاء مجتمعة فيه.

خورده گیری ابن غضائری

۸ - إدريس بن زياد، يكتبُ أبا الفضل، الكفرتوثائبي، خوزي الامم. يروي عن الضعفاء.

مثال برای تضعیف از جانب دیگران و دفاع ابن غضائری

محمد بن أورمة، أبو جعفر، القمي

اتهمه القميون بالغلو، و حديثه نقي لا فساد فيه، و ما رأيت شيئاً ينسب إليه تضطرب فيه النفس، إلا أوراقا في «تفسير الباطن» و ما يليق بحديثه، و أظنّها موضوعة عليه.

و رأيت «كتابا» خرج من أبي الحسن، علي بن محمد عليهما السلام إلى القميين في براءته مما قذف به (و حسن عقيدته، و قرب) منزلته.

اطلاعات آماری رجال ابن غضائری

در این رجال ۱۵۹ نفر دارای توصیف‌اند و ۱۴۹ نفر دارای کتاب‌اند. در نتیجه می‌توان گفت که ما در رجال شیخ طوسی و نجاشی و ابن غضائری شاهد توصیف راویان دارای اثر هستیم.

نکته ۱:

عموم توصیفات موجود در رجال شیخ طوسی از کسانی هست که خودشان دارای کتاب بوده‌اند.

نکته ۲:

در رجال برقی دومرتبه واژه ثقه ذکر شده که دارای کتاب هستند:

درع سید مجتبیٰ زین العابدین صادق

اولین مورد: عبید الله بن علی الحلبي، ... کوفي و كان متجره إلى حلب، فغلب عليه هذا اللقب، مولى ثقة صحيح، له كتاب، و هو أول كتاب صنفه الشيعة.

ImamSadiq.tv دوامین مورد: فضیل بن محمد بن راشد؛ ... وفي كتاب سعد؛ له كتاب، ثقه.

گفتار صاحب کتاب المنتقى الجمان:

الفائدة التاسعة: في حال من اكثر عنه المشايخ و لم يذكر يروي المتقدمون من علمائنا - رضي الله عنهم - عن جماعة من مشايخهم الذين يظهر من حالهم الاعتناء بشأنهم، و ليس لهم ذكر في كتب الرجال؛ و البناء على الظاهر يقتضي إدخالهم في قسم المجهولين، و يشكل بأنّ قرائن الأحوال شاهدة ببعده اتخاذ أولئك الأجلء الرجل الضعيف أو المجهول شيئا يكثر من الرواية عنه و يظهر من الاعتناء به؛ و رأيت لوالدي -

رحمه الله - كلاما في شأن بعض مشايخ الصدوق [ره] قريبا ممّا قلناه؛ و ربما يتوهم أن في ترك التعرض

لذكرهم في كتب الرجال إشعارا بعدم الاعتماد عليهم؛ و ليس بشيء، فإنّ الأسباب في مثله كثيرة، و أظهرها أنّه لا تصنيف لهم، و أكثر الكتب المصنّفة في الرجال لمتقدّمي الأصحاب اقتصروا فيها على ذكر المصنّفين، و بيان الطّرق إلى رواية كتبهم. (ابن شهيد ثاني ١٣٦٢)

نتیجه

در کتب رجال شیعه اگر بخواهند طبقات نگاری یا فهرست نگاری و یا بیاکنده نگاری کنید، راویانی قابل

توجه اند که دارای کتب و تصنیفات باشند. ImamSadiq.tv

نگاه عمومی رجالیون شیعه در سبک طبقات نگاری و فهرست نگاری به توصیف کاربردی، درباره راویان صاحب کتاب است.

دسته بندی اطلاعات رجال کشی

دسته ی اول و دوم؛ بیشترین اطلاعات توصیفی راویان در رجال کشی از عیاشی (استاد ایشان) و علی بن حسن بن علی بن فضال (استاد استاد ایشان) می باشد.

توصیف نجاشی از علی بن حسن فضال

علي بن الحسن بن علي بن فضال ... كان فقيه أصحابنا بالكوفة ، ووجههم ، وثقتهم ، وعارفهم بالحديث ، والمسموع قوله فيه. سمع منه شيئاً كثيراً ، ولم يعثر له علي زلة فيه ولا ما يشينه... (رجال نجاشی ص ۲۵۷ م ۶۷۶)

دسته ی سوم؛ گزارشهای دارای سلسله سندی است که منتهی به غیر معصوم می شود.

دسته چهارم؛ گزارشهای دارای سلسله سندی است که منتهی به معصوم می شود. غالب رجال کشی از این بخش تشکیل شده است.